

DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN DEĞİLDİR

DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN MÜDÜR?

DOĞRU BİLGİ MÜMKÜNDÜR : DOGMATİZM

1- SOFİSTLER

Bilgilerin kaynağı duyumlardır. Duyum ve algılar ise öznelir. Kişiden kişiye değişir. Bu nedenle herkesin kabul etmesi gereken genel geçer doğrular yoktur.

1.1.PROTAGORAS (MÖ482-411)

Duyu, deney ve akıl bilgi elde etmede yetersiz kaldığından sanılar devreye girer. Sanı doğru olduğunu sandığımız düşüncelerdir. Tüm bilgiler duyumdan gelir, Herkesin duyumu farklıdır. . **RÖLATİVİZM (görecelilik) “İnsan her şeyin ölçüsüdür.”**. Buna göre herhangi bir konuda genel geçer bir yargıda bulunamayız. Herkesin üzerinde uzlaşılabilceği doğru ya da yanlış hiçbir şey yoktur.

1.2.GORGİAS (MÖ 483-375)

- 1) Hiçbir şey var değildir.
- 2) Bir şey olsa bile, bilinemez.
- 3) Bir şey var olsa ve bilinebilse bile, bu bilgi başkalarına aktarılamaz.

2.SEPTİKLER (ŞÜPHECİLER)

Genel geçer doğru bilginin insan için olanaksız olduğunu dile getiren akıma, kuşkuculuk denir.

2.1.PYRRHON (MÖ 360-272)

Hiçbir şey ne doğru ne de yanlıştır. Birbirinin karşıtı olan iki sav aynı şekilde doğrulanabilir. Algılar yanıltıcıdır. Yapılması gereken **yargıdan kaçınmaktır**.

2.2.TİMON (MÖ320-230)

Nesneler değişme içindedir, **kavranamaz**. Onlar hakkında yargıda bulunamayız, **yargıdan kaçının**. Bu sayede **ruhun sarsılmazlığına** ulaşırsınız. (mutlu olursunuz.)

2.3.ZENON(MÖ334-263) Yazdığı **paradokslarla** bilginin şüpheli olduğunu kanıtlamaya çalışmış.

2.4.PARMENİDES (MÖ515-460) Değişim imkânsızdır.

2.5. HERAKLEİTOS(MÖ535?-475) Evrendeki her şey değişir.

1- R

SYONALİZM

KILCILIK

“Akla” dayanan bilgi doğru bilgidir. “apriori bilgiler”

SOKRATES (MÖ469- 399)

Her insanın aklında doğuştan gelen kesin bilgiler vardır.

Yöntemi:

İroni (alay etme)

Bir şey bildiğini sanan kişileri sorgulayarak hiçbir şey bilmediğini ortaya çıkarmak.

Mayotik (Doğurtma)

Bir şey bilmediğini sanan kişiye bilgileri açığa çıkarmak için sorular sorar. Bilgileri doğurtur.

PLATON (MÖ427 -347)

İnsan doğuştan bilgi ile dünyaya gelir.

Evren ikiye ayırır:

İdealar Evreni

- ebedi var olur
- Asıllar âlemidir.

Nesneler Evreni

- bozulur
- çürür
- yok olur

Tekilin değil tümelin bilgisi önemlidir.

ARİSTOTELES (MÖ 384-322)

İnsan doğuştan geçirdiği bilgiler yoktur. Bilgi akılla elde edilir.

Pasif Akıl

Duyu verilerini alır

Aktif Akıl

Duyu verilerini işler bilgiye dönüştürür

Tümelin değil tekilin bilgisi önemlidir.

=> İdealar+ nesneler birliktedir, ayrı ayrı değildir. (madde+form)

DESCARTES (1596 – 1650)

Septiklerden farklı olarak **şüpheyi yöntem** olarak kullanmıştır, yani araçtır.

Metodik (yöntemsel) şüphe.

(Düşünüyorum öyleyse varım)

Bilginin üç çeşit kaynağı vardır :

Doğuştan açık ve seçik bilgilerdir.

Düş gücünden karanlık ve karmaşık.

Duyulardan şüpheli bilgiler.

HEGEL (1770 – 1831)

Kavramlar üzerinde düşünerek kesin bilgiye ulaşılır. Akıl varlığı kavrayabilir, çünkü akıl varlığın kendisidir. Var olan her şey Geist(mutlak akıl), Tanrıdır. Evrendeki her şey Geist’in **diyalektik** dışavurumuyla oluşmuştur.

Tez : Varlık (çiçek)

Antitez: yokluk (çiçeğin yok olması)

Sentez: oluş yeni bir şeyin oluşması (meyvenin oluşması)

Akla uygun olan gerçek, gerçek olan akılsaldır.

FARABİ (872- 950)

Her şey varlığını zorunlu olan varlık olan Tanrı’ya muhtaçtır. Tanrı ilk akli yaratmıştır. Akıl hem kendini hem de Tanrı’yı bilmek zorundadır.

Bilginin üç kaynağı var:

Duyu: dış dünyayı kavrarız.

Akıl : iç dünyayı kavrarız.

Nazar: doğuştan gelen düşünceleri kavrarız. Derinlemesine düşüncedir.

2-

MPİRİZM

D

NEYCİLİK

“Deneye” dayanan bilgi doğru bilgidir.

“aposteriori bilgiler”

JOHN LOCKE (1632-1704)

Doğuştan hiçbir bilgimiz yoktur.

İnsan zihni **TABULA RASA (Boş levha)** ’dır. Duyu ve deneyimle bilgiler oluşur.

Deneyi ikiye ayırır:

Dış Deney: duyumlarımız sayesinde dış dünyayı biliriz.(gözlemleriz)

İç deney: dışarıdan gelenleri işler, bilgiye dönüştürür.(akıl işlemesi)

Yani yaşayarak, deneyimle bilgilerimiz oluşur.

DAVİD HUME (1711-1776)

İç deney dış deney ayrımını kabul etmez. Zihinde bulunanları ikiye ayırır:

İzlenimler: görürken işitirken hissettiklerimiz

Fikirler : duyumların canlılığını kaybetmiş hali.

Kaynağında duyu izlenimlerinin olmadığı hiçbir fikir bilgi değildir.

Nedenselliğe karşı çıkar. Evrende olan olaylar birbirinin nedeni değildir. Art arda gelmesinden dolayı biz onu öyle algılarız der. (İndeterminist)

3-

SENS

ALİZM

D

YUMCULUK

Empiristler gibi zihni önemsemez, sadece duyu organlarının verileri önemlidir.

CONDİLLAC (1714-1780)

Evrene dair bilgiler sadece **beş duyu organı** ile bilini.

-John Locke zihni bilgisayara benzetir, verileri kaydeder.

Condillac ise zihni teybe benzetir, zihin kayıt yapmaktan başka bir şey yapmaz, önemsizdir der.

DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN MÜDÜR?

4-	RİTİSİZM (ELEŞTİRELCİLİK)	
IMMANUEL ANT (1724 – 1804)		
: akıl + deney		
DENEY	AKIL	BİLGİ
Bilgilerin hammaddesini sağlar	Bu hammaddeyi düzgün forma sokar	
İnsan duyularıyla Fenomen alını bilir. (görünenler)		Akıyla da numen alanı (idealar)
Ona göre doğuştan gelen hiçbir bilgi yoktur. Bütün bilgilerimiz deneyle başlar. Deneyimlerimiz ancak aklın kavram ve kategorisinden geçtikten sonra bilgi haline gelebilir. Deney bilginin ham maddesidir. İnsan zihni bilgi süresince aktiftir. Dünyaya gelen izlenimleri sınıflar kalıplara sokar, yorumlar. Kesin, genel geçer bilgiyi ortaya çıkarır.		
Zihinde nesneleri bilmek için bir takım apriori (önsel)_bilgilerimiz vardır. Deneyimle edindiğimiz bilgilerimiz ise aposteriori (sonradan gelen) bilgilerdir.		

5-	NTİUSYONİZM	
S ZGİCİLİK		
“Sezgiye” dayanan bilgi doğru bilgidir.		
İMAM GAZALİ (1058- 1111)		
Kuşkulardan kurtulmanın yolunu arar, bunun Tanrı’nın insan kalbine bağışladı doğal bir ışıkla olacağını savunur. Bu ışıkla hakikatin bilgisine ulaşılır. Bilgi edinmede duyu ve akıldan yararlanılabilir. Ama onlar gerçek varlığın bilgisini vermez.		
- Duyular aldatıcı,		
- Akıl ise çelişkili yargılar verdiğiinden yanıltıcıdır.		
=> Mutlak hakikate yalnız Sezgi, kalp gözüyle ulaşılır.		
Sezgiyi; kalp gözü (gönül gözü) olarak adlandırmıştır. Akıl dış dünyayı bilebilir ancak Tanrı gibi metafizik kavramlar sadece sezgiyle bilinebilir.		
HENRİ BERGSON (1859 –1941)		
Sezgi, zekâ ve içgüdü ayımı yapmıştır.		
Zekâ ile ancak dış dünya ve bilime konu olan alanları bilebiliriz. (bilimin temeli)	Süre, akış ve hayatı sadece sezgi ile bilebiliriz. (metafiziğin temeli)	
Kavramlar nesneye bakan kişinin bakış açısına göre bilgi verir. Gerçekten var olan durağan madde değil, süredir. Bunu da yalnızca sezgi ile kavrayabiliriz. Gerçeklik yaşamın kendisidir. Yaşam ise sürekli akıştır. Oysa sezgi, bütünü parçalara ayırmadan ve bozmadan bir anda kavrar.		
“ Duyum+zekâ+akıl “ ötesinde olan şey SEZGİ		

6-	P ZİTİVİZM
LGUCULUK	
AUGUSTE C	MTE (1798-1857)
Olgulara dayanmayan, deneyle doğrulanamayan bilgiler anlamsızdır. Doğru bilginin kaynağının ve ölçütünün gözlemlenebilir somut olay veya olgusal olduğunu savunan görüştür. Metafiziği kabul etmez. Bilimsel bilginin dışındaki bilgiler doğru değildir.	
Üç Hal Yasası:	
Teolojik Tanrısal Aşama: doğa olayları tanrısal güçlerle açıklanır	
Metafizik Aşama: felsefenin ortaya çıktığı bu aşamada doğa olayları metafizikle açıklanır.	
Pozitivist Aşama: bilimin ortaya çıktığı bu aşamada her şey bilimle açıklanır.	

7-	PR F	GM YD	TİZM CİLİK
“Yarar” sağlayan bilgi doğru bilgidir.			
WILLİAM JAMES (1842–1910)			
Pragmatizmin kurucusudur. Ona göre ezeli ve ebedi yani evrensel doğrular yoktur. İşe yarayan ve faydalı olan bilgiler doğrudur. Mutluluk veren düşüncelerdir. Bilimsel yasalar ve kuramlar uygulamada işe yarıyorsa, insan yaşamına katkı yaptıkları amacına ulaşmasına yardımcı olduğu sürece iyi ve doğrudur, aksi halde yanlıştır.			
JOHN DEWEY (1859 – 1952)			
Önemli olan fikirlerin ne kadar yararlı olduğudur. Onun düşüncesi aletçi görüş (enstrümantalizm) adını almıştır. Doğru, karşılaştığımız sorunları çözmede bir araçtır. Fikirler doğru ya da yanlış olması önemli değildir. Her biri birer alet olan bilimsel yasa ve kuramlar eğer başarılı olur ve uygulamada bir işe yararsa doğrudur yaramazsa yanlıştır.			

8-	ANALİTİK FELSEFE – (DİL ÇÖZÜMLEMESİ – NEO POZİTİVİZM)	
L. WİTTGENSTEİN (1889 –1951)		
Dil ile gerçek aynı yapıya sahip olduğu için, dil analizi aynı zamanda gerçekliğin de analizidir. Bir bilginin doğru olup olmadığını anlamak için o bilginin çözümlenmesi gerekir. Felsefenin uğraş alanı ve dildir. Dildeki kavramları çözümlemektir.		
Felsefe somut olanlarla ilgilenmeli, soyut olan her şeyden uzak durmalıdır. Metafizik konularla ilgilenilmemesi gerektiğini söylemiştir(Soyut şeyler anlamsızdır)		
⇒ Doğru bilgi, doğruluğu test edilebilen ve bilime dayanan bilgidir.		

9-	FENOMENOLİJİ –(GÖRÜNGÜ BİLİMİ -ÖZ BİLİMİ)	
EDMUND HUSSERL (1859 -1938)		
Fenomenoloji Öz'ün bilinebileceğini ileri süren görüştür. “Bu görüşe göre insan duyulan, algılanan nesnelerin ötesinde bulunan özlerine ulaşabilir.”Fenomenoloji aynı zamanda öze ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir. Öz, bir nesneyi başka bir nesne değil de kendisi yapan temel özelliğidir. Öz, Fenomenin içinde vardır ve bilinç onu yakalayabilir.		
(öz) ↗ paranteze alma yöntemi		
Bir şeyin özünü merkeze alıyoruz. Onun dışındaki her şeyi parantezin dışına atıyoruz.		
(insan)	saçı, rengi, ırkı, tarihi, nerede yaşadığı Önemli olan insan olmasıdır.	